

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולחן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחנו של אדם מכפר עליו

"הַמְזַבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהָ... וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'."

(כ"ז א') פתח במזבח וסיים בשלחן. רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו: בזמן שבית המקדש קיים, מזבח מכפר על אדם. עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו (בהכנסת אורחים).¹

שיטות הראשונים

שולחן ומזבח שוין: כתב במחזור ויטרי, כשאין בית המקדש קיים, אדם מתכפר על ידי שלחנו, שמאכיל ומשקה העניים. ולכך נקרא השלחן מזבח, שהשלחן ומזבח שוין. ואם השלחן חשוב מזבח, הלחם שעליו קרוי תקרובת המקום; והאוכל עליו, הרי הוא כנוטל פרס משולחנו של מקום, שהוא דרך כבוד.²

הנחת מלח על השולחן: כתב בשיבולי הלקט, מה שנהגו לבצוע על המלח פירשו הגאונים לפי שהשלחן נקרא מזבח, וכתב במזבח³ "על כל קרבנות תקריב מלח". וכן כתב הרמ"א.⁴

איסור הריגת כינה על השולחן: כתב בספר חסידים, אסור להרוג כינה על שלחן שאוכלים עליו וההורג עליו כאילו הורג על המזבח כי השלחן הוא המזבח.⁵

כיסוי הסכין בעת ברכת המזון: כתב הרוקח מכסין סכין בשעת ברכת המזון על שם "לא תניף עליהם ברוך".⁶ במכילתא: אינו דין שיניף המקצר על המאריך, ושולחן כמזבח, בשילהי חגיגה. ובשיבולי הלקט כתב עוד טעם בשם רבי שמחה, שפעם אחת היה אחד מברך ברכת המזון, וכשהגיע לבונה ירושלים נזכר לו חורבן בית המקדש, ולקח הסכין ותקע בלבו. ועל כן נהגו לסלקו מעל השולחן בשעת ברכת המזון. וכתב השו"ע שנהגו לכסות הסכין בבהמ"ז, ושלא לכסותו בשבת ויום טוב.⁷

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות דברים הנוהגים בסעודה, סימן קפ)

ה. נוהגים לכסות הסכין בשעת ברכת המזון, ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב.

(או"ח, הלכות בציעת הפת, סימן קסז)

ה. לא יבצע עד שייביאו לפניו מלח או לפתן (פי' רש"י כל דבר הנאכל עם הפת) ללפת בו פרוסת הבציעה, ואם היא נקיה או שהיא מתבלת בתבלין או במלח כעין שלנו או נתפון לאכל פת חרבה, אינו צריך להמתין. הגה: ומכל מקום מצוה

¹ מקורות: רמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב יא,א).

² מקורות: מחזור ויטרי (ס' תכו, ד"ה מזבחי מתים).

³ ויקרא, פר' ויקרא, ב,ג.

⁴ או"ח קסז,ה. מקורות: שיבולי הלקט (ס' קמא).

⁵ והביאו המג"א (קסז,ה, ס"ק יג). מקורות: ספר חסידים (ס' קב).

⁶ דברים, פר' כי תבוא, כז,ה: ובגית שם מזבח לה' אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברוך.

⁷ או"ח קפה. וכתב בב"י, ולפי טעם רבי שמחה אין לחלק בין שבת לחול. ומכל מקום מנהגן של ישראל תורה היא. מקורות: הרוקח (הל' סעודה, ס' שלב). מכילתא (פרשה יא אות ח). שיבולי הלקט (סדר ברכות, ס' קנה). ארחות חיים (ח"א, הל' ברהמ"ז אות ח).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

להניח על כל שלחן מלח קדם שיבצע, פי השלחן דומה למזבח והאכילה לקרבן, ונאמר: על כל קרבןך תקריב מלח (ויקרא ב, יג) (בית יוסף בשם שבולי הלקט) והוא מגן מן הפרעניות (תוס' והגהות אשרי פרק כיצד מברכין) וע"ל סוף סימן ק"ע.

אלו מכלי המקדש אינם טעונים טבילה

(כ"ז ב') (המשך משנה): כל הכלים שהיו במקדש טעונים טבילה, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן כקרקע. דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: מפני שהן מצופין.

(כ"ז א') אדרבה, כיון דמצופין נינהו מיטמאו!

אימא: וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין.

ואיבעית אימא: רבנן לרבי אליעזר קאמרי: מאי דעתך, משום דמצופין, מיבטל בטיל צפויין גבייהו.

שיטות הראשונים

האם מזבח הזהב והנחשת טעונים טבילה: פסק הרמב"ם כלישנא בתרא, וכתב, "וכל הכלים היו טעונים טבילה והערב שמש חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שצפונייהם כבטלין לגביהם."⁸

תורה ומצוות כהגנה מאש גיהנם

(כ"ז א') אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן, קל וחומר מסלמנדרא; ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסך מדמה אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים, שכל גופן אש, דכתיב "הלוא לך דברי פאש נאם ה'", על אחת כמה וכמה.

אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב; מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב, כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון, דכתיב "כפולחן הרמון רקתך", אל תקרי רקתך אלא רקנין שבך, על אחת כמה וכמה.

שיטות הראשונים

אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל: כתבו תוספות, דלאו בפושעי ישראל בגופן. דהא אמרינן בראש השנה (י"ז א'), פושעי ישראל בגופן, גיהנם כלה והם אינם כלים.⁹ אלא בפושעי קצת קאמר. ומשום דמסיק להו אברהם לכולהו, חוץ מבוועלי הכותית דמשכה ליה ערלתיה, ולא מבשקר ליה, כדאמר בריש עושין פסין (עירובין י"ט א').

⁸ מקורות: רמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב יא,א).

⁹ לא דקו, דהתם אמרינן, פושעי ישראל בגופן ופושעי אומות העולם בגופן, יורדין לגיהנם, ונידונין בה שנים עשר חדש, לאחר שנים עשר חדש גופן כלה, ונשמתן נשרפת, ורוח מפזרתן תחת כפות רגלי צדיקים. ורק לגבי מינים ומסורות ומשומדים ואפיקורסים אמרינן גיהנם כלה והן אינן כלין. ומכל מקום קשה משם על הגמרא כאן (ואולי צריך לומר בתוספות: 'פושעי ישראל וכו' גיהנם כלה והם אינם כלה').